

نقش معماری در ارتقاء آموزش و پرورش

خلاقیت کودکان

گردآوری و تالیف:

چندین قرائتی، زهرا مظلومی

تابستان ۱۳۹۶

سرشناسه :	قرائتی، محمدحسین، ۱۳۷۰ -
عنوان و نام پدیدآور :	نقش معماری در ارتقاء آموزش و پرورش خلاقیت کودکان/ گردآوری و تالیف محمدحسین قرائتی، زهرا مظلومی.
مشخصات نشر :	یزد: انتشارات مصباح خوری، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری :	۱۴۶ ص.: مصور(بخشی رنگی)، جدول.
شابک :	۱۰۰۰۰۰ ریال ۹-۲-۹۷۵۷۳-۶۰۰-۹۷۸ :
وضعیت فهرست نویسی :	فیا
یادداشت :	کتابنامه: ص. [۱۲۹] - ۱۳۱.
موضوع :	معماری و کودکان
موضوع :	Architecture and children
موضوع :	خلاقیت در کودکان
موضوع :	Creative ability in children
موضوع :	معماری و کودکان -- ایران
موضوع :	Architecture and children -- Iran
موضوع :	خلاقیت در کودکان -- ایران
موضوع :	Creative ability in children -- Iran
موضوع :	ساختمان های مدارس -- طرح و ساختمان
موضوع :	School buildings -- Design and construction
موضوع :	ساختمان های مدارس -- ایران -- طرح و ساختمان
موضوع :	School buildings-- Iran -- Design and construction
شناسه افزوده :	مظلومی، زهرا، ۱۳۷۰ -
رده بندی کنگره :	۷۲۰/۸۳ ۴۳۲NA ۱۳۹۶/۰۶۹۱
رده بندی دیویی :	۷۲۰/۸۳
شماره کتابشناسی ملی :	۴۸۲۰۶۵۲

نقش معماری در ارتقاء آموزش و پرورش خلاقیت کودکان

گردآوری و تالیف: محمد حسین قرائتی، زهرا مظلومی

ناشر:	مصباح
واژه نگار و صفحه آرا:	فاطمه ابوالحسن طرقی
طرح جلد:	فاطمه ابوالحسنی طرقی
نوبت چاپ:	اول - تابستان ۱۳۹۶
شمارگان:	۱۰۰۰ نسخه
چاپ:	زیتون
قیمت:	۱۰۰,۰۰۰ ریال

شابک: ۹-۲-۹۷۵۷۳ - ۶۰۰-۹۷۸

پیشگفتار نویسنده

یکی از عوامل موثر تربیتی در آموزش و پرورش نوین، چگونگی معماری فضای مدرسه و پیش دبستانی و مهدهای کودک است. معلم، مربی، کتاب، دانش آموز، روش‌های تدریس، مدیریت آموزشی و خانواده از جمله عواملی هستند که معمولاً در فرآیند یادگیری موثر هستند و مورد بررسی و کند و کاو قرار می‌گیرند. در حالی که در تعلیم و تربیت جدید، فضای فیزیکی مرکز آموزشی، نه تنها یک محیط خشک و بی روح فاقد تأثیر در فرآیند یادگیری محسوب نمی‌شود بلکه به عنوان عاملی زنده و پویا در کیفیت فعالیت‌های آموزشی و تربیتی دانش آموزان ایفای نقش می‌کند. به عقیده صاحب نظران تعلیم و تربیت، در یک نگاه چگونگی معماری مراکز آموزشی و عناصر تشکیل دهنده آن نظیر رنگ، نور، صدا، تجهیزات، سیاق مدرسه و .. غیره می‌تواند در کنار سایر عوامل آموزشی و تربیتی اثرات قابل توجهی به فراگیران و سایر آه‌زبان‌ها بگذارد.

کودکان حساس‌ترین و تأثیر پذیرترین گروه سنی جامعه را تشکیل می‌دهند و در حساس‌ترین و مهم‌ترین سال‌های زندگی شان یعنی زمانی که پایه‌های رشد شخصیتی - ذهنی - جسمی و اجتماعی آن‌ها شکل می‌گیرد تا زمانی که وارد اجتماع می‌شوند نیازمند این هستند تا زندگی اجتماعی را بر مبنای تجربه کنند. و این امر مستلزم فراهم بودن فضایی کودکانه و صمیمانه است. فضای به دور از هیاهوی دنیای بزرگترها، دنیای پر از شادی با رنگ‌های زیبا که در آن کودک فرصت بیان افکار تازه و پرورش استعدادهايش را داشته باشد، فضایی که زمینه مناسب برای خلاقیت آن‌ها را فراهم آورد.

محیط آموزشی هم اگر بخواهد زمینه‌ای ثمر بخش برای نسل آینده باشد، ساختمان‌هایش می‌بایست خلاقانه باشند، نه تقلید شده. محلی، حرکتی و مقدس برای آزاد کردن اندیشه و بیان خلاقیت. برای آن که بتوان هنری را مقدس نامید، کافی نیست که موضوع هنر از حقیقتی روحانی نشأت گرفته باشد بلکه باید زبان صوری آن هنر نیز بر وجود همان منبع گواهی دهد. بی گمان روحانیت و معنویت فی ذاته مستقل از صورت است، اما این بدان معنی نیست که می‌تواند به هر شکل و صورتی بیان و ابلاغ شود. یکی از شرایط بنیانی ایجاد فضا برای یک معمار دانستن این معنی است که هر چه انجام می‌دهد معنایی ابدی و جاوید دارد. فضای معماری یکی از سر راست‌ترین نهادهای هستی است، ازلی است و همه جا گستر.

یکی از دلایل پیشرفت کشورهای توسعه یافته آموزش و پرورش خلاقیت در دوران کودکی است که نقش بسزایی در آینده آنها دارد بر خلاف این تصور ذهنی که بیشتر مردم خلاقیت را ذاتی و موروثی می دانند آن را می توان آموزش و پرورش داد که متأسفانه نظام آموزش و پرورش کشور به جای اینکه در جهت هدایت آن گام بر دارد در واقع خلاقیت کودکان را از بین می برد و این باعث می شود که ما نسبت به پیشرفتهای علمی و فنی جهان و نیازهای جامعه عقب بمانیم (ایزد پناه جهرمی، ۱۳۹۳).

مادام که سیاستها و برنامه های آموزش و پرورش براساس مطالعات درونگرانه تدوین نشود. نظام آموزشی کشور به تبع وقایع و حوادث و به حواله تقدیر رشد می کند و به جای آن که چاره ساز مشکلات باشد خود مسائل و خسارتهای بسیار به وجود می آورد. ضرورت آینده نگری در زمینه آموزش و پرورش بیش از هر زمینه دیگر مطرح است. به گفته روانشناسان، علی رغم تورث، فراگیری کودکان و نوجوانان در محیطی مناسب تعلیم و تربیت تأثیر بسزایی در رشد پرورش هوش، استعداد و خلاقیت دارد. کودکان امروز، مردمان فردای این جامعه می باشند (آرا، فرد، ۱۳۹۰).

ایجاد مراکز و فضاهایی که پاسخگوی نیازهای کودکان در رشد و پرورش خلاقیت و هوش آنها باشد که نهایتاً باعث ارتقاء سطح فکری، علمی و فرهنگی جامعه فردا می شود، امری ضروری است. بنابراین کتاب حاضر در نظر دارد به بررسی نقش معماری در ارتقاء آموزش و پرورش خلاقیت کودکان بپردازد.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول: بررسی و تبیین مفهوم رشد و آموزش کودکان.....	۱
مقدمه.....	۱
۱-۱- روانشناسی رشد.....	۱
۱-۱-۱- تعریف رشد.....	۲
۱-۱-۲- مفهوم رشد و پرورش.....	۲
۱-۱-۳- نظریه رشد ژان پیاژه.....	۲
۱-۱-۴- مدل دید از نظر پیاژه.....	۳
۱-۱-۵- کاربردهای آموزش نظریه رشد شناختی پیاژه.....	۶
۲-۱- بررسی آموزش و پرورش در ایران.....	۷
۳-۱- ضرورت و سابقه مراکز آموزش پیش از دبستان در ایران.....	۸
۴-۱- ضرورت و سابقه مراکز آموزش پیش از دبستان در خارج از ایران.....	۱۰
۵-۱- کودکان و جایگاه مقوله آموزشی آنها در جهان و کشور ایران.....	۱۱
۶-۱- نگاهی به آموزش و پرورش کودکان در جهان امروز.....	۱۵
۷-۱- آموزش و فرهنگ سازی کودکان.....	۱۹
۸-۱- بررسی شیوه های مختلف آموزش به کودکان.....	۲۱
۹-۱- شیوه صحیح تربیت و آموزش کودکان جهت پرورش خلاقیت.....	۲۶
۱-۱۰- آموزش هنر به کودکان در سنین مختلف.....	۲۷
فصل دوم: بررسی و تبیین مفهوم خلاقیت در کودکان.....	۳۳
مقدمه.....	۳۳
۱-۲- پیشینه خلاقیت.....	۳۳
۲-۲- بررسی روان شناختی مفهوم خلاقیت.....	۳۴

۳۷	۳-۲- مفهوم خلاقیت
۳۸	۴-۲- مفاهیم مرتبط با خلاقیت
۴۰	۵-۲- مولفه های خلاقیت
۴۲	۶-۲- مواد متشکله اصلی خلاقیت
۴۳	۷-۲- عوامل مؤثر بر خلاقیت
۴۴	۸-۲- خلاقیت، استعداد قابل پرورش
۴۵	۹-۲- روش های پرورش خلاقیت
۴۷	۱۰-۲- خصوصیات متفکرین خلاق
۴۸	۱۱-۲- عوامل ایجاد خلاقیت در کودکان
۴۸	۱۲-۲- راه های رشد خلاقیت در کودکان
۴۹	۱۳-۲- نقاشی و خلاقیت
۵۰	۱۴-۲- نقاشی کودکان

فصل سوم: موردکاوی مؤسسات و مراکز پرورش خلاقیت

۵۱	مقدمه
۵۱	۱-۳- مورد کاوی مؤسسات و مراکز پرورش خلاقیت در ایران
۵۶	۲-۳- مورد کاوی مؤسسات و مراکز پرورش خلاقیت در جهان
۷۹	۳-۳- جمع بندی

فصل چهارم: بررسی الزامات طراحی برای کودکان در راستای پرورش خلاقیت آنها ... ۸۲

۸۲	مقدمه
----	-------

۸۲	۱-۴-۱- استاندارد ها
۸۲	۱-۴-۱- ضوابط و استانداردهای فضاهای مربوط به کودکان
۸۳	۱-۴-۲- اطلاعات اساسی مربوط به کودکان
۸۶	۱-۴-۳- معماری فضای خانه کودک
۸۸	۱-۴-۴- مبانی طراحی فضای خانه کودک
۸۸	۱-۴-۱-۴- نیازهای فیزیولوژی
۸۸	۱-۴-۲-۴- نیازهای روانشناختی
۸۸	۱-۴-۳-۴- نیازهای اجتماعی
۸۸	۱-۴-۴-۴- نیازهای تربیتی
۸۹	۱-۴-۵- مشخصات زمین
۸۹	۱-۴-۶- تأسیسات مربوط به کودک
۹۱	۱-۴-۷- فضای بازی و تفریحی خانه کودک
۹۳	۱-۴-۸- ایمنی فضای خانه کودک
۹۳	۱-۴-۸-۱- تأسیسات و امکانات ایمنی جهت آسایش کودک
۹۵	۱-۴-۹- کودک و معماری
۹۵	۱-۴-۹-۱- دریافت حسی کودک از فضا
۹۶	۱-۴-۹-۲- طراحی محیطی مناسب برای کودک
۱۰۰	۱-۴-۹-۳- کودکان و رنگها
۱۰۳	۱-۴-۹-۴- تأثیر شرایط محیطی
۱۰۴	۱-۴-۹-۵- تأثیر سر و صداهای مجاور فضا برای کودک
۱۰۵	۱-۴-۹-۶- تهویه و سلامت کودک
۱۰۶	۱-۴-۹-۷- محیط دلپذیر
۱۰۶	۱-۴-۹-۸- وضوح و خوانایی
۱۰۷	۱-۴-۹-۹- در نظر گرفتن فضای بازی
۱۰۸	۱-۴-۱۰-۹- تنوع
۱۰۹	۱-۴-۱۱-۹- طراحی جزئیات فضاها با توجه به الگوهای رفتاری کودکان
۱۰۹	۱-۴-۱۰-۱- رعایت عوامل زیبایی شناسی
۱۱۰	۱-۴-۱۱-۱- همسازی با اقلیم منطقه
۱۱۱	۱-۴-۱۲-۱- کیفیت های معماری
۱۱۱	۱-۴-۱۲-۱- سازمان دهی و خوانایی فضا
۱۱۱	۱-۴-۱۲-۲- زمان و مسیر

- ۱۱۱..... فرم فضا. ۳-۱۲-۱-۴
- ۱۱۲..... راحتی در فضا. ۴-۱۲-۱-۴
- ۱۱۳..... نور. ۵-۱۲-۱-۴
- ۱۱۴..... تاثیر درمانی معماری. ۶-۱۲-۱-۴
- ۱۱۳..... دو نگرش درباره ی فضاهای آموزش کودکان. ۷-۱۲-۱-۴
- ۱۱۶..... نقش معماری در دنیای کودک. ۱۳-۱-۴
- ۱۱۷..... اصول اساسی استفاده از روشنایی طبیعی (نور روز). ۱۴-۱-۴
- ۱۲۱..... صواب و تجهیزات مربوط به کودک. ۱۵-۱-۴
- ۱۲۲..... طراحی زمین بازی مناسب برای کودک. ۱۶-۱-۴

۱۲۹..... منابع

مقدمه

کودکی، دوران بازی و خیال‌پردازی و اکتشافات است. همه چیز تازه است. همه چیز کنج‌کاوی را بر می‌انگیزد. هیچ جا چندان پرخطر و هیچ چیز چندان پر ارزش و هیچ مانعی چندان غلبه‌ناپذیر نیست. کودک بی‌باکانه راه خود را در جهاتی که می‌بیند و می‌شنود و به او پاسخ می‌گوید، می‌یابد. چنانچه از جستجو بازش دارند، یا راه بر او ببندند، از ناکلمی فریاد خواهد کشید.

طبیعت کودک، نیازمند تجربه و تایید است، همه آنچه ضروری است تا کودکان افرادی یکتا شوند، پیشاپیش در آن‌ها به ودیعه گذاشته شده است. تنها باید آن را فهمید و به آن ارج نهاد و اجازه فعالیت خود انگیخته را به کودکان داد و محیطی سرشار از یادگیری برایشان فراهم آورد، تا زندگی را نه یک باغ گل سرخ، اما چیز جاوید بدانند.

هر چند مرحله کودکی، مرحله‌ای تکامل نیافته است، اما می‌تواند آموزش ارزشمندی را در اختیارمان بگذارد، که چه بسا زندگی آیندگان را غنی‌تر سازد. ما می‌توانیم عطش و اشتیاق دوران کودکی برای دانش و اکتشافات را در خود نگاه داریم، مقدمی از حس شگفتی و خطر کردن و اعتماد و خود انگیختگی، خیال‌پردازی دوران کودکی را حفظ کنیم. در دوران بزرگسالی از آن استفاده کنیم اما نه با شیوه‌های کودکانه.

ما به عنوان بزرگسال، ممکن است سخت به خاطر بیاوریم که بچه بودن یعنی چه، من اعتقاد دارم که هر کودکی منحصر به فرد است و خلاقیت و استعداد خاصی دارد که مختص خود اوست. بچه‌ها در مقایسه با بزرگسالان در دنیای متفاوتی زندگی می‌کنند و همیشه هم به ما نمی‌گویند که در دنیای آن‌ها چه خبر است. این وظیفه ماست که محیطی برای آنان فراهم کنیم که این پرورش دهنده باشد و تک تک اجزای آن خود آموزش دهند، تا کودک بتواند در آن تا آنجا که در توان دارد، به تربیت شود.

فضای زندگی کودک، باید موجب باروری جسمی، فکری، احساسی، اجتماعی او شود به خوبی پیداست که معماری می‌تواند نقش بسزایی در تحقق این امر داشته باشد. معماری به خلق فضای مناسب برای کودکان موثرترین نقش را در آسایش بخشی به محیط رشد جسمی و روحی آنان دارد. (حسین پور و نجفی، ۱۳۹۱).

کتاب پیش رو با توجه به اهمیت موضوع، در فصول زیر طراحی و تدوین شده است:

فصل اول: بررسی و تبیین مفهوم رشد و آموزش کودکان

فصل دوم: بررسی و تبیین مفهوم خلاقیت در کودکان

فصل سوم: مورد کاوی موسسات و مراکز پرورش خلاقیت

فصل چهارم: بررسی الزامات طراحی برای کودکان در راستای پرورش خلاقیت آنها